

**Пропозиції**  
**до проекту Закону України**  
**«Про внесення змін до статті 10 Закону України «Про нотаріат» щодо питань**  
**діяльності Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату»**  
*(реєстр. № 11182 від 16.04.2024)\**

Законопроектом, як зазначено в пояснювальній записці до нього, із метою правового забезпечення продовження легітимної роботи Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату (далі – Комісія), а також удосконалення процедури її формування та діяльності передбачені зміни до статті 10 Закону України «Про нотаріат», зокрема доповнення її новою частиною другою. Так, пропонується встановити, що до складу Комісії входять чотирнадцять осіб, делегованих Міністерством юстиції України (далі – Мін'юст) із числа нотаріусів та/або представників Мін'юсту, чи відповідного територіального органу, а також представники інших державних органів. Доцільність таких змін пояснюється закінченням строку повноважень членів Комісії, склад якої був затверджений наказом Мін'юсту від 02.11.2020 р. № 3811/5 (зі змінами), та потребою врегулювання на законодавчому рівні механізму делегування посадових осіб органів державної влади до складу членів Комісії в умовах воєнного стану задля забезпечення ефективності, змінюваності, легітимності та добросовісності виконання покладених на Комісію обов'язків. Водночас необхідність змін обґрунтовується правовою колізією, що виникла стосовно делегування до нового складу Комісії представників від нотаріусів Нотаріальною палатою України у зв'язку з неможливістю дотримання визначеної її Статутом процедури обрання кандидатів загальними зборами відділень Нотаріальної палати України на прифронтових територіях та в зоні бойових дій.

На підставі аналізу положень законопроекту вважаємо доцільним висловити такі міркування.

Частиною першою статті 10 Закону України «Про нотаріат» встановлено, що Комісія утворюється при Мін'юсті для визначення рівня професійної підготовленості осіб, які мають намір займатися нотаріальною діяльністю, та вирішення питання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю.

Іншими положеннями цієї статті передбачено відповідні повноваження Мін'юсту щодо забезпечення діяльності Комісії, зокрема: затвердження її персонального складу (частина перша); встановлення порядку допуску осіб до складання кваліфікаційного іспиту та проведення кваліфікаційного іспиту Комісією (частина п'ята); визначення порядку видачі свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю (частина шоста), а також порядку внесення Мін'юстом, територіальними органами Мін'юсту або Нотаріальною палатою України подання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю та його розгляду Комісією (частина десята).

Зазначені положення узгоджуються з повноваженнями Мін'юсту, визначеними в Положенні про нього, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 р. № 228 (зі змінами). Відповідно до цього Положення Мін'юст, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України, визначений головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику, державну політику, зокрема у сфері нотаріату (пункт 1); одним з основних його завдань є організація роботи нотаріату (підпункт 6 пункту 3); відповідно до покладених на нього завдань здійснює, крім іншого, державне регулювання нотаріальної діяльності, забезпечує організацію роботи Комісії (підпункти 69, 72 пункту 4).

Таким чином, Законом України «Про нотаріат» чітко визначено підпорядкованість Комісії Мін'юсту, на який покладено завдання щодо здійснення контролю за організацією нотаріату (частина друга статті 2-1).

Частиною третьою статті 10 Закону України «Про нотаріат» передбачено, що положення про Комісію затверджується Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до Конституції України Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі органів виконавчої влади; у своїй діяльності керується, передусім, Конституцією та законами України (частини перша, третя статті 113); спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади (пункт 9 статті 116).

Виходячи з установленого Законом України «Про нотаріат» підходу до організації діяльності Комісії, що полягає в поєднанні державного регулювання нотаріальної діяльності (стаття 2-1) та професійного самоврядування нотаріусів (стаття 16), вважаємо, що установчі питання її формування та діяльності законодавцем виправдано віднесено до компетенції Кабінету Міністрів України, оскільки вони мають ґрунтуватися на загальних засадах функціонування нотаріату України, визначених цим Законом, як нотаріату класичного (латинського) типу. Такий підхід відповідає також принципу розподілу державної влади в Україні (стаття 6 Конституції України).

Отже, на нашу думку, пропоноване законопроектом унормування не кореспондує загальним засадам моделі нотаріату латинського типу, що втілена в Законі України «Про нотаріат», оскільки виключає представлення у складі Комісії професійного самоврядування нотаріусів. Крім того, формулювання «... а також з представників інших державних органів» має ознаки невідповідності принципу правової визначеності та містить ризики недодержання під час формування Комісії критерію компетентності / кваліфікованості, що є важливим для виконання завдань Комісії, зокрема, визначення рівня професійної підготовленості осіб, які мають намір займатися нотаріальною діяльністю.

Обґрунтовуючи доцільність таких змін, суб'єкт права законодавчої ініціативи посилається на умови воєнного стану. Однак пропонована ним конструкція змін

представлена у вигляді загальної норми, що не відповідає характеру темпоральності, задекларованої в пояснювальній записці до проекту.

Одночасно повідомляємо, що затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 31.08.2011 р. № 923 Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату, яке визначає завдання, функції та порядок її діяльності, доповнено змінами згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 23.02.2024 р. № 187, якими передбачено, крім іншого, оновлений механізм формування складу Комісії з урахуванням відомих труднощів щодо делегування до її нового складу представників від нотаріусів Нотаріальною палатою України у зв'язку з неможливістю дотримання визначеної її Статутом процедури обрання кандидатів загальними зборами відділень Нотаріальної палати України на прифронтових територіях та в зоні бойових дій.

***Дослідницька служба  
Верховної Ради України***

*\* Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*